

NURETTİN ŞAZİ KÖSEMİHAL - SANAT VE FİKİR İŞÇİLERİ¹

Giriş

Nurettin Şazi Kösemihal'in çalışmaları, sanat, kültür, fikir işçileri ve toplum üzerine derinlemesine incelemeleriyle Türk sosyolojisine önemli katkılar sağlamış, akademik çevrelerde saygın bir yer edinmiştir. Nurettin Şazi Kösemihal, sosyoloji alanında önemli bir figür olarak çeşitli konular üzerinde derinlemesine çalışmalar yapmıştır. Ağırlıklı olarak üzerinde durduğu konular arasında Sanat Sosyolojisi, Fikir İşçileri, Toplum, Kültür, Milli Güç, Toplumsal Yapı, Batı Sosyolojisi ve Türk Sosyolojisi gibi konular olduğu söylenebilir.

Nurettin Şazi Kösemihal, “sanat ve fikir işçileri” kavramı, toplumsal yapıların kültürel dinamiklerini anlamak için sanat ve düşünce alanındaki aktörlerin rolünü inceleyen önemli bir sosyolojik çözümleme olduğu söylenebilir. Sanat ve fikir işçileri olarak nitelendirilen bireyler, bir toplumun kültürel ve entelektüel gelişiminde kritik bir rol oynamaktadırlar. Kösemihal, bu bireyleri toplumsal yapının şekillenmesine doğrudan katkı sağlayan önemli aktörler olarak tanımlamaktadır. Kösemihal, sanatçılar, yazarlar, düşünürler ve diğer entelektüel figürler, sadece kendi yaratıcılıkları ve üretimleriyle değil, aynı zamanda içinde bulundukları toplumun değerlerini ve normlarını da yansıtarak, dönüştürerek bu sürece dahil olduklarını ileri sürmektedir. Bunların yanında çeşitli sosyoloji yaklaşımları, farklı görüşleri ve teorileri benimsediği söylemek mümkündür. Kösemihal, bu grupların, sadece sanatsal ve entelektüel üretim ile değil, aynı zamanda toplumun ideolojik ve kültürel dönüşüm süreçlerinde aktif bir rol oynadığını ileri sürmektedir. Bu nedenle, onların toplumsal işlevini anlamak, toplumların değişim ve gelişim süreçlerini daha derinlemesine analiz edebilmek için kritik bir öneme sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Bu doğrultuda çalışmanın konusu Nurettin Şazi Kösemihal'in sanat ve fikir işçileri konusundaki düşüncelerini anlamaktır. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı ise Kösemihal'in sanat ve fikir işçilerinin a) Sanat ve Fikir İşçilerinin Milli Güce Katkıları b) Hukuki Statü ve Sorunlar c) Toplum ve Sanat İşçileri Arasındaki İlişki d) Fikir İşçilerinin Toplumsal ve Ekonomik Etkileri açısından ortaya koymaktır. Çalışmada nitel yöntemin dokümantasyon tekniğiyle yazılmıştır.

1. Nurettin Şazi'nin Sosyo-Biyografisi

Nurettin Şazi Kösemihal 5 Mayıs 1909 yılında İstanbul'da doğmuş, 1972 İsviçre Cenevre'de vefat etmiştir. Babası Prof. Halit Şazi Kösemihal, annesi Ayşe Vehice Hanımdır. Bazı kaynaklar bu ailenin Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda katkıda bulunan Mihaloğulları ailesinden olduğunu belirtmektedir (Sağ, 2003, 281).

¹ Rana Kara, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri (Din Sosyolojisi) Ana Bilim Dalı, rk.rana.kara@gmail.com. <https://orcid.org/0009-0003-2864-4676>

Kösemihal, ilköğretimini Kadıköy'de bulunan Saint Joseph mektebinde, lise ve yüksek tahsilini Bahriye okulunda tamamlamıştır. 1926 yılında makine mühendisi göreviyle donanmada yer almıştır. Donanmadan ayrıldıktan sonra 1927 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Felsefe ve Sosyoloji dallarına yerleşmiştir. 1930 yılında ise üniversiteden mezun olmuştur. Fakültede Mehmet İzzet, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, M. Şekip Tunç, Bonafous ve Dumezil'den dersler almıştır (Barlas, 1963, 11). Kösemihal, 1931-1933 yıllarında İstanbul Erkek Lisesinde ve 1933- 1935 yıllarında Erzurum Lisesinde, 1935-1944 yıllarında Gazi Eğitim Enstitüsünde felsefe ve sosyoloji öğretmenliği yapmıştır. 1944 yılında Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Kürsüsüne Doçent olmuştur. 1950-51 yıllarında Fransa'ya gitmiştir. Fransa'da sosyolojik görüşlerinden de yararlandığı G. Gurvitch ile çalışmıştır. 1958-1959 yıllarında farklı üniversitelerde hocalık yapmıştır (Sağ, 2003, 282). 1960 yılında Türkiye'ye dönmüştür. Türkiye'de profesör olarak çalışma hayatına devam etmiştir. Ayrıca İstanbul Edebiyat Fakültesi sosyoloji bölümünün başkanı olmuştur (Barlas, 1963, 35).

Müzisyen bir ailenin içinde doğan Kösemihal babası aracılığıyla kanun ve kemanla tanışmıştır. Çocukken başladığı keman eğitimini uzun yıllar boyunca ara vermeden devam ettirmiştir. Keman eğitiminde ilk hocası Mahmut Ragıp Gazimihal olup sonraki süreçlerin de Ekrem Zeki Ün ve Karl Berger müzikolog olan sanatçılardan eğitimine devam etmiştir. İlk hocası olan Gazimihal ve Kösemihal amca çocuklarıdır. İdil Biret kuzeninin kızı olup Kösemihal tarafından müzik dehası olduğu keşfedilmiştir. Onun hakkında ilk kez yazı yazan da Kösemihal'dir. Kendisini donanımlı bir şekilde yetiştiren Kösemihal, yurt içinde ve dışında pek çok konser vermiştir. Bu açıdan bakıldığında Nurettin Şazi, müzik konusunda çağdaş sosyologlarına göre çok daha donanımlı bir sosyolog olduğu görülmektedir. Nurettin Şazi Kösemihal, Türkiye'nin önde gelen sosyologlarından biri olarak, Türk sosyoloji literatürüne önemli katkılar sunmuştur. Sanat ve fikir işçileri üzerine yaptığı çalışmalar ve toplumun kültürel yapısına dair geliştirdiği özgün düşüncelerle tanınan Kösemihal, 1972 tarihinde vefat etmiştir (Tuncay, 2021, 45).

Nurettin Şazi Kösemihal'in Bazı Eserleri:

Nurettin Şazi Kösemihal, Türk edebiyatında önemli bir edebiyat tarihçisi, eleştirmen ve düşünür olarak bilinmektedir. Felsefe ve edebiyat alanında önemli çalışmaları olan Kösemihal, özellikle sosyoloji, estetik ve edebiyat teorisi üzerine yazdığı eserlerle tanınmaktadır. Nurettin Şazi Kösemihal'in önemli eserleri şunlardır:

Kitapları:

- Allah Nedir? Numune Matbaası, İstanbul (1935).
- Mantık, Devlet Matbaası, (1945).
- Sosyal Doktrinler Tarihi, Kitap: I-II (1947).
- Sosyal Doktrinler tarihi. Kitap: III, Ketoon Matbaası, İstanbul (1948).
- Sosyoloji Tarihi, Fakülteler Matbaası, Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul (1956).
- Sanat ve Düşünce, Anıl Yayınevi, İstanbul (1957).

- Batı Uygarlığı ve Biz, Ak Kitapevi, İstanbul (1968).
- “Durkheim Sosyolojisi, Remzi Kitapevi (1971)”.

Çevirileri;

- “Protogoras (Platon), Ekpres Matbaası (1940)”.
- “Lakhes (Platon), Devlet Matbaası (1942)”.
- “Kharmides (Platon), Devlet Matbaası (1949)”.
- “Sosyolojinin Bugünkü Temayülü (Gurvitch), Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul, (1949)”.
- “Sosyal Determinizmin Çeşitleri ve İnsan Hürlüğü Üzerine Altı Konferans (Gurvitch), Fakülteler Matbaası, İstanbul, (1958)”.
- “Tecrübî Sosyoloji (Paul Descamps). Pulhan Matbaası, İstanbul (Kasım 1950)”.
- “Sosyometrinin Temelleri (Moreno) Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul Matbaası (1962)”.

Makaleleri:

İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi:

- “01.06.1946, Sayı 3. Durkheim Sosyolojisi Üzerine Kritik Bir Deneme”.
- “15.06.1949, Sayı 4-5 Sosyolojinin Bugünkü Temayülü”.
- “15.06. 1949, Sayı 4-5 Le Play’in Bütçe Monografilerinden Bir Örnek “.
- “Ekim 1950, Sayı 6. Karataş Köyü Monografisi (Ülken, Kösemihal, Tanyol)”.
- “Ekim 1950, Sayı 6. Memleketimizde Tecrübi Sosyolojinin Doğuşu ve Gelişmesi”.
- “Ekim 1950, Sayı 6. Kitap Tahlilleri (Ülken, Kösemihal).”
- “30.09. 1952, Sayı 7. Büyü ve Din Problemlerinin Bugünkü Durumu.”
- “15.12. 1953 Sayı 8. Sosyal Realitenin Analizi.”
- “15.10.1954, Sayı 9. Gurvitch Sosyolojisi:1. “
- “10.11.1956, Sayı 10-11. Gurvitch Sosyolojisi: 2. “
- “10.11.1956, Sayı 10-11. Kitap Tahlilleri.”
- “10.11.1956, Sayı 10-11. 16. Milletler Arası Sosyoloji Kongresi “
- “01. 11. 1958, Sayı 12. Gurvitch Sosyolojisi: 3. “
- “01.03. 1959, Sayı 13-14. Cybernetics, Sociometry Microsociologie.”
- “15.11. 1960 Sayı 15. Moreno Bir Hasta Kemancıyı Nasıl İyi Etti? “
- “15.11.1960, Sayı 15. The Assimilation of Occidental Civilisation in Türkiye”
- “15.11. 1960, Sayı 15 The Analysis of a Concrete Society.”
- 15.11. 1961, Sayı 16. Sanat ve Fikir İşçileri”
- “15.11. 1981, Sayı 16. Sosyometrinin Temelleri (Önsöz).”

Bu eserler, Nurettin Şazi Kösemihal’in Türk düşünce dünyasına ve edebiyat eleştirisine yaptığı katkıları ortaya koymaktadır (Yıldız, 2020).

Nurettin Şazi’nin Etkilendiği İsimler

Hem sosyolojik anlamda hem de edebiyat anlamında, Kösemihal’in etkilendiği pek çok isim olmuştur. Burada ise Kösemihal’in etkilenmiş olduğu bazı isimlere değinilmiştir.

Nurettin Şazi Kösemihal, Türkiye'nin önde gelen sosyologlarından biri olarak hem yerli hem de Batı düşüncesinden etkilenmiş önemli bir isim olduğu söylenebilir. Kösemihal'in sosyolojik düşüncelerinde özellikle Fransız sosyolojisi ve Batı düşüncesinin güçlü etkileri bulunmaktadır. Makalelerde ve akademik çalışmalarda vurgulanan ana isimler şunlardır:

Emile Durkheim: Fransız sosyolojisinin kurucusu olarak bilinen Durkheim, Kösemihal'in düşünsel gelişiminde önemli bir etkiye sahip olmuştur. Özellikle toplumsal yapılar, kolektif bilinç ve sosyal düzen üzerine yaptığı çalışmalar, Kösemihal'in sosyolojik analizlerinde merkezi bir konumda yer almaktadır. Durkheim'ın toplumsal yapıları analiz etme yöntemleri, Kösemihal'in Türkiye'deki sosyal yapıyı incelemesine rehberlik etmiştir.

Ziya Gökalp: Türk sosyolojisinin kurucu isimlerinden biri olan Ziya Gökalp, Kösemihal'in yerli sosyoloji oluşturma çabalarına katkıda bulunan önemli bir figür olduğu söylenebilir. Kösemihal, Gökalp'in Türk toplumuna dair fikirlerinden etkilenmiş ve Türk sosyolojisinin millî kimlik bağlamında gelişmesi gerektiğini savunmuştur.

Fahri Fındıkoğlu: Kösemihal'in çağdaşı ve Türk sosyolojisinin diğer bir önemli ismi olan Fındıkoğlu, Kösemihal'in düşüncelerini şekillendiren bir başka etkili isim olduğu ileri sürülebilir. Fındıkoğlu'nun sosyolojiye olan sistematik yaklaşımı ve akademik çalışmaları, Kösemihal'in bilimsel yöntemlerine katkıda bulunmuştur.

Hilmi Ziya Ülken: Türk sosyolojisinin ve felsefesinin önemli temsilcilerinden biri olan Ülken, Kösemihal'in düşüncelerini şekillendiren diğer bir isim olduğu söylenebilir. Ülken'in metodolojik çalışmaları ve sosyolojinin temel kuramsal sorunlarına yönelik analizleri, Kösemihal'in sosyal bilimlerde geliştirdiği yöntemleri etkileyen faktörlerden biri olmuştur.

Batı Felsefesi ve Sosyolojisi: Kösemihal'in çalışmalarında sadece Durkheim değil, aynı zamanda Batı'daki diğer düşünce sistemlerinden de etkilendiği görülmektedir. Özellikle Fransız sosyolojisi ve Alman idealist düşüncesi, onun sosyolojik analizlerine yön vermiştir. Bu bağlamda Batı'nın pozitivist ve rasyonalist düşünce tarzı, Kösemihal'in bilimsel yaklaşımlarına rehber olmuştur Hale Nur Uyanık, *Türk Sosyolojisinde "Nurettin Şazi Kösemihal"* (İstanbul: Çizgi Kitapevi, 2022)..

Sonuç olarak, Kösemihal'in sosyolojik görüşleri hem Batı sosyolojisinin kurucu isimlerinden hem de Türk sosyoloji geleneğinden güçlü etkiler almıştır. Bu etkiler, onun sosyoloji anlayışını yerli bir çerçevede şekillendirerek Türk sosyolojisine önemli katkılar yapmasını sağlamıştır.

Nurettin Şazi Hakkında Yapılmış Bilimsel Çalışmalar

Nurettin Şazi Kösemihal ile ilgili çok az çalışmanın var olduğunu söylenebilir. Bu doğrultuda doğrudan ya da dolaylı olarak araştırıldığında hakkında doktora ve yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Bunun yanında Kösemihal hakkında makale ve kitap da vardır.

Doktora tezi olarak, Hale Nur Uyanık'ın *Türk Sosyolojisinde "Nurettin Şazi Kösemihal"*. çalıştığı *Türk Sosyoloji Tarihinde Nurettin Şazi Kösemihal'in Yeri Ve Önemi* adlı tezi

bulunmaktadır. (Bu çalışmada, Nurettin Şazi Kösemihal'in Türk sosyolojisine ait bakış açısını ele almışlardır. Nurettin Şazi Kösemihal'in ortaya koyduğu kendi bakış açısı, izlediği yöntem, etkilendiği isimler ve mensup olduğu ekollerin Türk sosyolojisine kazandırdıkları tarihsel süreç üzerinden ele alınmıştır.)

Yüksek lisans çalışmalarından Numan Yıldız'ın *Nurettin Şazi Kösemihal'in Hayatı, Eserleri ve Sosyolojik Görüşleri Üzerine Bir İnceleme*. Nurettin Şazi Kösemihal'in Hayatı, Eserleri Ve Sosyolojik Görüşleri Üzerine Bir İnceleme (bu çalışmada, Nurettin Şazi Kösemihal'in hayatı, eserleri ve sosyolojik görüşleri ele alınmıştır.)

Bu iki çalışmanın dışında Kösemihal ile ilgili en dikkat çeken çalışma olarak adlandırılabilen olan Uğuroğlu Barlas'ın *NURETTİN ŞAZİ KÖSEMİHAL., Nurettin Şazi Kösemihal- Biyografi/Bibliyografya'sı* adlı çalışması olduğu söylenebilir. (Bu çalışmada, Kösemihal'in hayatı detaylı bir şekilde ele alınmıştır.) Ayrıca Yusuf Sinan Zavalı'ın "Nurettin Şazi Kösemihal'in Sosyoloji Anlayışı", *Journal of History Culture and Art Research* 5/4 (2016)., *Nurettin Şazi Kösemihal'in Sosyoloji Anlayışı* adlı makalesi de vardır. Son güncel çalışmalar arasında sayılabilecek olan Tuncay Yıldırım'ın *Nurettin Şazi Kösemihal'in Müzik Düşünceleri.*, *Nurettin Şazi Kösemihal'in Müzik Düşünceleri* adlı çalışması da bulunmaktadır. Bu çalışmalar Kösemihal ile ilgili literatürde yer alan önemli çalışmalardandır.

2. Sanat ve Fikir İşçileri

Nurettin Şazi Kösemihal sanat ve fikir işçilerinin toplumsal ve ulusal güç bakımından önemli olduğunu ileri sürmektedir. Kösemihal, sanat ve fikir işçilerinin milli güce olan katkılarını değerlendirirken, bu kesimin toplumdaki özgün rollerini vurgulamaktadır. Kösemihal, sanatçı ve düşünce insanlarının, yalnızca estetik ve entelektüel ürünler ortaya koymadığını, aynı zamanda toplumsal bilinç ve değerlerin gelişiminde kritik bir rol oynadığını ileri sürmektedir. Ayrıca O, fikir ve sanat işçilerinin, toplumu şekillendiren ve geleceğe yön veren düşünceler ürettiklerini belirtmektedir. Ancak bu işçilerin toplumsal ve hukuki statüsünün yeterince anlaşılmadığına dikkat çekmektedir. 1960'ların Türkiye'sinde sanat ve fikir işçilerinin yasal çerçevede haklarını koruyacak bir sistem bulunmadığını ve bu nedenle toplum nezdinde gereken itibarı görmediklerini dile getirmektedir. Kösemihal, makalede sanat ve fikir işçilerinin, toplumun ekonomik ve politik gücü üzerinde de önemli etkiler yaratabileceklerini belirtmektedir. Kösemihal, sanatçıların ve düşünce insanlarının topluma sunduğu katkılar yalnızca kültürel alanda değil, aynı zamanda toplumsal dinamikleri etkileyen bir güç olarak görülmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Kösemihal, 1961).

Fikir İşçilerinin Tanımı

Sanat işçileri, klasik anlamda sanatçılar, ressamalar, müzisyenler ve yazarlar gibi yaratıcılık gerektiren işlerde çalışanları kapsamaktadır. Fikir işçileri ise düşünsel ürünler ortaya koyan bilim insanları, akademisyenler, düşünürler ve eleştirmenler gibi entelektüel alanda faaliyet gösteren bireyleri ifade etmektedir. Kösemihal, bu iki

kesimin ortak noktasını, topluma yeni fikirler, estetik değerler ve entelektüel üretim sunmaları olarak belirtmektedir (Kösemihal, 1961, 7-8).

Sanat ve Fikir İşçilerinin Milli Güce Katkıları

Sanat ve fikir işçileri, bir milletin kültürel ve entelektüel birikimini oluşturan ve bu birikimi gelecek nesillere aktaran önemli unsurlardan biri olduğu söylenebilir. Sanat ve fikir işçileri, bir milletin kültürel kimliğinin ve milli bilincinin oluşmasında kritik bir rol oynamaktadır. Sanat eserleri, edebi metinler ve fikir yazıları, toplumun ortak değerlerini, tarihini ve kültürel mirasını yansıtarak milli kimliği pekiştirmektedirler Ahmet Hakan Yılmaz - Betül Sebest Yılmaz, *Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi* 17/33 (2024), 406.. Sanatçılar, sanatlarını kullanarak toplumsal, politik ya da çevresel konularda farkındalık oluşturmak ve toplumsal olan konularda da dönüşüme yardımcı olmaktadır. Bu sayede toplumun moral ve etik değerleri güçlenir, milli birlik ve beraberlik duygusu artmaktadır (Yorulmaz, 2023, 947).

Kösemihal, sanat ve fikir işçilerinin milli güce olan katkılarının hem kültürel hem de ekonomik düzeyde önemli olduğunu düşünmektedir. Kösemihal, bu işçilerin ürettikleri kültürel ve entelektüel değerlerin bir toplumun geleceğini şekillendirdiğini savunur. Milli güç, sadece askeri veya ekonomik güçle sınırlı değildir; aynı zamanda toplumsal bilinç ve manevi değerler gibi kültürel unsurları da içermektedir. Sanat ve fikir işçileri, toplumu ileriye taşıyan fikirler üretmekte, kolektif bilinci şekillendirmekte ve bu süreçte toplumun milli gücüne doğrudan katkı sağlamaktadırlar (Kösemihal, 1961, 8-9).

Sonuç olarak sanat ve fikir işçileri, milli gücün önemli bileşenlerinden olduğunu söylemek mümkündür. Kültürel kimlik ve milli bilinç oluşturma, toplumsal değişim ve dönüşüm sağlama, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri yürütme ve estetik ile moral değerleri pekiştirme gibi çeşitli yollarla milli güce katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, sanat ve fikir işçilerinin desteklenmesi ve çalışmalarının teşvik edilmesi, milli gücün artırılması açısından büyük önem taşımaktadır (Özdemir, 2022, 104).

Hukuki Statü ve Sorunlar

Kösemihal, sanat ve fikir işçilerinin karşılaştığı hukuki ve toplumsal sorunlara dikkat çekmektedir. 1961 yılında Türkiye’de bu işçilerin haklarını düzenleyen net bir hukuki çerçeve bulunmamaktaydı. Sanatçılar ve düşünce insanları, topluma sundukları katkılara rağmen ekonomik ve sosyal güvenceden yoksun oldukları söylenebilir (Atalay, 2004, 51). Özellikle fikir ve sanat işçilerine yönelik sosyal ve yasal koruma eksikliği, Kösemihal tarafından eleştirilmektedir. Bu durum, sadece sanatçıların değil, toplumun kültürel zenginliğinin de tehlikeye girmesine yol açmaktadır. Kösemihal, devletin sanat ve fikir işçilerinin çalışmalarını desteklemesi ve koruması gerektiğini ileri sürmektedir (Kösemihal 1961, 10-12).

Toplum ve Sanat İşçileri Arasındaki İlişki

Sanat, tarih boyunca toplumların kültürel, sosyal ve politik yapılarının bir yansıması olduğu söylenebilir. Sanat işçileri, yani sanatçılar, toplumun çeşitli katmanlarından etkilenmiş ve aynı zamanda toplumu etkilemişlerdir. Bu karşılıklı etkileşim, sanatın toplumsal işlevini ve sanat işçilerinin toplum içindeki rolünü anlamak açısından önem arz ettiği söylenebilir. Sanat, toplumun kültürel değerlerini, normlarını ve ideolojilerini yansıtmaktadır. Sanat eserleri, bir toplumun tarihini yansıtmaktadır. Bunun yanında gelenekleri ve inançlarını belgelemektedir. Bundan kaynaklı kültürel mirasın korunmasına da katkı sağladığı söylenebilir. Ayrıca, sanat, toplumsal eleştirinin bir aracı olarak da işlev görmektedir (Ötgün, 2009, 175). Sanatçılar da eserleriyle birlikte toplumsal sorunlara ışık tutup değişim için ön ayak olmaktadır. Sanat işçileri, toplumun kültürel üretim sürecinde merkezi bir rol oynamaktadır. Sanat işçileri sadece estetik değerlerle eserini ortaya çıkarmaz bunun yanında topluma da ilham verip dönüşümün aktörleri olmaktadır (Öztürk, 2007).

Köseihal, sanat ve fikir işçileri ile toplum arasındaki ilişkinin de incelenmesi gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca Köseihal, toplumun büyük bir kesiminin bu işçilerin değerini yeterince anlamadığını ve onların çalışmalarını sıradan bir iş olarak görme eğiliminde olduğunu belirtmektedir. Bu durum, toplumda kültürel farkındalık ve sanatsal gelişim eksikliğine yol açmaktadır. Köseihal, toplumun sanata ve düşünceye olan bakış açısını değiştirmesi gerektiğini, bu işçilerin sadece üretken bireyler değil, aynı zamanda toplumsal bir değer taşıyan aktörler olduğunu savunmaktadır. Sanat ve fikir işçileri, toplumun ahlaki ve kültürel gelişimini sağladığı için daha fazla saygı ve destek görmesi gerektiğini ileri sürmektedir (Köseihal, 1961, 12-13).

Sonuç olarak sanat ve toplum arasındaki ilişki, karmaşık ve çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Sanat işçileri, toplumsal yapının hem bir ürünü hem de dönüştürücüsü olarak önemli bir rol oynarlar. Sanat, toplumsal eleştirinin ve değişimin bir aracı olarak, sanat işçileri ise bu sürecin aktif katılımcıları olarak değerlidir (Ötgün, 2009, 176).

Fikir İşçilerinin Toplumsal ve Ekonomik Etkileri

Köseihal, sanat ve fikir işçilerinin sadece kültürel değil, aynı zamanda ekonomik bir güç olduğuna da değinmektedir. Sanat ve fikir üretiminin, bir toplumun kültürel sermayesini artırarak turizm, eğitim ve kültür endüstrileri gibi sektörler üzerinde önemli ekonomik etkileri olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla bu durum kültür bütünleşmesini doğurabilir. Çünkü toplumun birlikteliğini ve bütünleşmesini sağlayan durumlardan biri de kültürel bütünleşmedir (Güngör, 2007, 175). Bu bağlamda bu işçilerin üretimlerinin ulusal ve uluslararası alanda topluma geri dönüşleri, ekonomik açıdan da değerlidir. Ancak, Türkiye'nin o dönemki ekonomik sisteminde bu işçilerin yeterince desteklenmediği, maddi anlamda korunmadıkları ve bu nedenle topluma olan potansiyel katkılarının sınırlı kaldığı belirtilmektedir (Köseihal 1961 14-15).

Sonuç olarak, sanat ve fikir işçilerinin topluma katkılarının milli güç açısından göz ardı edilemeyecek kadar önemli olduğu düşünen Kösemihal, sanatçıların ve düşünce insanlarının topluma olan katkılarının daha fazla fark edilmesi gerektiğini ve bu işçilerin haklarının korunması için hukuki düzenlemeler yapılması gerektiğini savunmaktadır (Bingöl, 2011, 109). Özellikle devletin, sanat ve fikir işçilerine daha fazla destek sunarak, onların toplumsal ve ekonomik refahını artıracak politikalar geliştirmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, toplumun bu işçilere karşı olan yaklaşımını değiştirmesi ve onları kültürel bir zenginlik kaynağı olarak görmesi gerektiği ifade etmektedir (Kösemihal, 1961, 15-16).

3. Sanat ve Fikir İşçileri, Din ve Sosyoloji

Kösemihal, Sanat ve fikir işçileri, toplumun kültürel ve dini değerlerini şekillendiren önemli aktörler olduğunu düşünmektedir. Sanat ve fikir işçileri, dini ve kültürel değerlerin yayılmasında ve korunmasında kritik bir rol oynamakta olduğunu düşünen Kösemihal, bu işçilerin dini değerleri nasıl yorumladıklarını ve topluma nasıl aktardıklarını ele almaktadır. Kösemihal, sanat ve fikir işçilerinin toplumsal değişim süreçlerindeki etkilerini tartışmaktadır. Bu bağlamda Kösemihal'e göre sanat ve fikir işçilerinin yenilikçi fikirleri, dini düşünce ve pratiklerde dönüşümlere yol açmaktadır. Sanat ve fikir işçileri, bireylerin dini kimliklerini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Kösemihal, bu işçilerin dini kimlik oluşumundaki etkilerinin olduğunu düşünmektedir. O, sanat ve fikir işçilerinin toplumsal yapıyı nasıl şekillendirdiği ve dinin bu süreçteki rolü üzerine önemli çıkarımlar sunmaktadır (Papila, 2007, 186)

Din, tarih boyunca sanatın önemli bir ilham kaynağı olmuştur. Kösemihal'in de belirtildiği gibi, sanatçılar ve düşünce işçileri, dini temaları eserlerinde sıklıkla işlemişlerdir. Bu durum, sanatın toplumsal işlevini ve dinin sanat üzerindeki etkisini anlamak açısından önemlidir. Din, sanatçılara hem bir ilham kaynağı hem de bir ifade aracı sunmaktadır. Sanatçılar dini temelleri kullanarak toplumsal normları ve değerleri yansıtmakla birlikte bu normları sorgulama ve yeniden tanımla fırsatı bulmaktadırlar Kösemihal, "Sanat ve Fikir İşçileri".. Bu doğrultuda sanat ve fikir işçilerinin toplumsal yapıyı da etkilediği söylenebilir. Kösemihal, sanat ve fikir işçilerinin toplumsal değişim süreçlerindeki rolü vurgulamaktadır (Maraz, 2020, 57). Sanatçılar ve düşünce işçileri, toplumsal normları ve değerleri sorgulayan, eleştiren ve yeniden tanımlayan bireyler olarak toplumsal değişimin öncüleri olarak kabul ettiği söylenebilir. Nurettin Şazi Kösemihal, sanatçılar ve fikir işçilerini toplumsal değişimin öncüsü olarak, dinin ve sosyolojik dinamiklerin etkisiyle toplumsal normları ve değerleri yeniden tanımlama gücüne sahip olduğunu ileri sürmektedir. Bu bağlamda, sanat ve fikir işçileri, toplumsal yapının dinamiklerini anlamaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca toplumsal olarak analiz etmek için önemli birer aktör olduğu söylenebilir (Uyanık, 2022, 55).

Sonuç

Nurettin Şazi Kösemihal, sanat ve fikir işçilerinin toplum içindeki rolüne dair önemli fikirler geliştiren bir düşünür olarak, bu işçilerin toplumsal ve kültürel gelişimdeki etkilerini vurgulamaktadır. Ona göre, sanat ve fikir işçileri, yalnızca estetik ve düşünsel üretim yapmaktan ibaret olmayan, aynı zamanda toplumu ileriye taşıyan önemli aktörlerdir. Sanatın ve fikir üretiminin, toplumların sosyal, kültürel ve hatta ekonomik dokusunu güçlendirdiğini ifade eden Kösemihal, bu işçilerin milli güç ve toplumsal kalkınma açısından kritik bir öneme sahip olduğunu savunmaktadır.

Kösemihal, sanat ve fikir işçilerinin yaratıcı süreçlerinin, toplumun kültürel sermayesini artırdığına ve bu kesimin toplumun kolektif bilincini inşa etmede merkezi bir rol oynadığına inandığı görülmektedir. Ancak, bu işçilerin ekonomik ve sosyal haklarının korunması gerektiği üzerinde de durur. O, sanat ve fikir işçileri toplumun kültürel gelişimini sürdürmek için desteklenmeli, onların emekleri maddi ve manevi açıdan değer görmesi gerektiğini ileri sürmektedir.

Sonuç olarak, Kösemihal'in sanat ve fikir işçilerine bakışı, bu kesimin toplumsal yapının ve milli gücün temel taşları arasında yer aldığını göstermektedir. Sanatçılar ve düşünce insanları, toplumun geleceğini şekillendiren bireyler olarak kabul edilmeli ve onların yaratıcılığı hem toplumsal hem de hukuki güvence altına alınmalıdır. Bu perspektif, sanat ve fikir işçilerinin sadece bireysel üreticiler olarak değil, toplumun kültürel evriminin öncüsü olarak görülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Barlas, H. Uğuroğlu. Nurettin Şazi Kösemihal. İstanbul: İstanbul Matbaası, 1963.
- Atalay, Esra. "Sanat Özgürlüğü Temel Hakkının Hukukî Niteliği". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/1 (2004), 43-66.
- Barlas, H. Uğuroğlu. *NURETTİN ŞAZİ KÖSEMİHAL*. İstanbul: İstanbul Matbaası, 1963.
- Bingöl, Bilge. "Sanat Özgürlüğü". */ Hacettepe Hukuk Fak. Derg.*, 1/2 (2011), 92-139.
- Güngör, Özcan. "Kur'an'da Sosyal Bütünleşme". *Diyanet İlmî Dergi* 2 (2007), 173-190.
- Kösemihal, Nurettin Şazi. "Sanat ve Fikir İşçileri". *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*.
- Maraz, Hüseyin. "Dinî Kimlik Oluşumunda Sanal Kitleli İletişimin Etkisi". *edebali islamîyat dergisi* 4/1 (2020), 41-65.
- Ötügen, Cebrail. "Sanat Yapıtına Yaklaşım Biçimleri". *Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi*.
- Özdemir, Derya. "Küreselleşmenin Sanatın Kültürel Kimliği Üzerindeki Etkisi". *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)* 6/1 (2022), 100-114.
- Öztürk, İlker. "Sanat ve Toplum ilişkisi". *Görsel Sanatlar* (26 Kasım 2007).
- Papila, Aytül. "Kimliğin Anlatım Aracı Olarak Sanat". *Sosyal Bilimler Dergisi* 1/1 (2007), 176-190.
- Sağ, V. "Nurettin Şazi Kösemihal". *Türk Toplum Bilimcileri -1-*. kitap editörü Emre Kongar, 279-336. İstanbul: Remzi Kitapevi, 2003.
- Tuncay, Yıldırım. *Nurettin Şazi Kösemihal'in Müzik Düşünceleri*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları, 2021.
- Uyanık, Hale Nur. *Türk Sosyolojisinde "Nurettin Şazi Kösemihal"*. İstanbul: Çizgi Kitapevi, 2022.
- Yıldız, Numan. *Nurettin Şazi Kösemihal'in Hayatı, Eserleri ve Sosyolojik Görüşleri Üzerine Bir İnceleme*. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

- Yılmaz, Ahmet Hakan - Sebest Yılmaz, Betül. *Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi* 17/33 (2024).
- Yorulmaz, M. Yeşim. "Sanatta Aktivizm: Aktivist Sanatçıların Sanata Etkisi". *idil Dergisi* 107/12 (2023), 947-957.
- Zavalsız, Yusuf Sinan. "Nurettin Şazi Kösemihal'in Sosyoloji Anlayışı". *Journal of History Culture and Art Research* 5/4 (2016).
- Güngör, Özcan. "Kur'an'da Sosyal Bütünleşme." *Diynet İlmi Dergi* 2 (2007): 173-90.
- Kösemihal, Nurettin Şazi. "Sanat ve Fikir İşçileri." *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 1961.
- Kösemihal, Nurettin Şazi. *Durkheim Sosyolojisi*. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1971.
- Sağ, V. "Nurettin Şazi Kösemihal." In *Türk Toplum Bilimcileri -1-*, 279-336. İstanbul: Remzi Kitapevi, 2003.
- Tuncay, Yıldırım. *Nurettin Şazi Kösemihal'in Müzik Düşünceleri*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları, 2021.
- Uyanık, Hale Nur. *Türk Sosyolojisinde Nurettin Şazi Kösemihal*. İstanbul: Çizgi Kitapevi, 2022.
- Yıldız, Numan. "Nurettin Şazi Kösemihal'in Hayatı, Eserleri ve Sosyolojik Görüşleri Üzerine Bir İnceleme." Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, 2020.
- Zavalsız, Yusuf Sinan. "Nurettin Şazi Kösemihal'in Sosyoloji Anlayışı." *Journal of History Culture and Art Research* 5, no. 4 (2016).